

14.4.2020

Huoltovarmuuskeskuksen hallituksen selvitys työ- ja elinkeinoministeriölle koskien suojainvälinehankintoja

Huoltovarmuuden keskeisin tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus siten, että väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet pystytään täyttämään kaikissa olosuhteissa.

Huoltovarmuus on perinteisesti merkinnyt teollisuuden ja maanpuolustuksen tarvitseman materiaalien saannin varmistamista. Huoltovarmuustoiminnan painopistettä on suunnattu viime vuosina entistä vahvemmin kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn varmistamiseen materiaallisen varautumisen lisäksi. Kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan perusrakenteita, palveluja ja niihin liittyviä toimintoja, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Lisäksi ministeriöt kehittävät huoltovarmuutta omalla toimialallaan.

Valtion varmuusvarastoja pidetään väestön toimeentulolle, elinkeinoelämän toiminnalle ja maanpuolustusta tukevalle tuotannolle sekä huoltovarmuutta koskevien Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kannalta välttämättömistä raaka-aineista ja tuotteista.

Huoltovarmuuskeskuksella ei ole suoraan laista johtuvia velvoitteita sellaisten suojarusteiden hankkimiseksi ja varmuusvarastojen ylläpitämiseksi, jotka ovat tarpeen koronaviruksen torjumisessa. Osana varautumisvelvoitettaan terveydenhuollon toimintayksiköt hankkivat toiminnassa tarvittavia tavaroita ja palveluita. Sosiaali- ja terveysministeriö ja työ ja elinkeinoministeriö antoivat Huoltovarmuuskeskukselle 6.4.2020 yhteisen toimeksiannon koronaviruksen johdosta tarpeellisten suojainhankintojen tilannekuvan tuottamiseksi ja hankintojen koordinoimiseksi. Näin välineitä saadaan hankittua valtion toimesta, ja valtion on mahdollista päättää niiden suojavälineiden ohjaamisesta terveydenhoidonyksiköihin.

Huoltovarmuuskeskus on toteuttanut suojainhankintoja sosiaali- ja terveysministeriön tukipyyntöjen perusteella. Tukipyyntöjä on esitetty 13.4.2020 mennessä kahdeksan kappaletta, joista kolme tukipyyntöä on koskenut suojainhankintoja. Huoltovarmuuskeskus on 12.2.2020 alkaen hankkinut sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta tarvikkeita sosiaali- ja terveyssektorin tarpeisiin.

LDN Legal Partners Ltd:ltä ja The Look Medical Care Oü:lta tehdyt hankinnat

Sosiaali- ja terveysministeriön tukipyyntöjen perusteella tehdyistä suojainhankinnoista nousivat julkisuu-teen LDN Legal Partners Ltd:ltä ja The Look Medical Care Oü:lta tehdyt hankinnat. Huoltovarmuuskeskus on tehnyt sopimuksen suojainvälineiden hankinnoista molempien yrityksen kanssa. Kauppasummat ovat 4 980 000 € LDN Legal Partners Ltd:n osalta, joka on maksettu kokonaan ja 5 310 000 € The Look Medical Care Oü:n osalta, josta on maksettu 2 655 000 €. Maksettu kauppasumma on jäädytetty. Huoltovarmuuskeskuksen hallituksen saaman selvityksen mukaan kyseessä ovat ainoat näiden toimijoiden kanssa tehdyt kauppatoimet.

LDN Legal Partners Ltd:ltä tehdystä suojainvälinehankinnasta arvoltaan 1/3 kaupan kohteena olleista tuotteista on toimitettu. 7.4.2020 Helsinkiin saapuneessa toimituksessa vaikuttaa hallituksen saaman selvityksen mukaan olleen virhe sekä tavarantoimituksen laadussa että määrässä. Huoltovarmuuskeskus on ryhtynyt kaupan osittaiseen purkuun ja vaatii suorituksen palauttamista toimittamatta jääneen tavarantoimituksen osalta sekä

hinnanalennusta virheellisen tavaraperusteella. Lisäksi Huoltovarmuuskeskus on tehnyt tutkintapyyntöjä poliisille.

Jo toimitetut suojaruuvit eivät hallituksen saaman selvityksen mukaan vastanneet sosiaali- ja terveysministeriön tukipyyntöä ja Huoltovarmuuskeskuksen tilauksen sisältöä. Suomeen saapuneet hengityssuojaimet eivät olleet sairaalakäyttöön tarkoitettujen standardien mukaisia suojaimeja. Niitä voidaan kuitenkin käyttää hoivayksiköissä ja kotipalveluissa ja ne on otettu käyttöön.

Huoltovarmuuskeskus on esittänyt The Look Medical Care Oy:lle kaupan purkuilmoituksen ja palautusvaatimuksen maksetun kauppahinnan osalta. Kaupan purkuperusteena on ennakoitu sopimusrikkomus, joka perustuu ilmi tulleeseen rahanpesuepäilyyn ja maksun jäädyttämiseen sekä siihen, että yhtiö on markkinoinut vastaavia tuotteita väärennetyillä tuotesertifikaatilla. Sopimuksen perusteella ei ole toimitettu Suomeen suojaimeja. Yritys on kiistänyt purkuperusteen olemassaolon ja asia on riitainen. Yritys on sittemmin esittänyt myös väitteen, että edellä käsitelty LDN Legal Partners Ltd:n kanssa tehty sopimus olisi tehty myös The Look Medical Care Oy:n kanssa. Asia on riitainen myös tältä osin.

Huoltovarmuuskeskuksen hallitus toteaa, että valtioneuvoston asetuksen huoltovarmuudesta (25.6.2008/455) mukaan hankinnoista, myynneistä, käyttöomaisuusinvestoinneista ja muista taloudellisista sitoumuksista laitoksen talousarvion ja toimintasuunnitelman puitteissa päättää toimitusjohtaja. Kauppatimet on siten laillisesti voinut toteuttaa Huoltovarmuuskeskuksen toimiva johto ilman huoltovarmuuskeskuksen hallituksen myötävaikutusta, kuten on tapahtunutkin.

KPMG Oy Ab:n erilliselvitys suojaimevarusteiden hankintaa koskien

Huoltovarmuuskeskuksen hallitus tilasi KPMG Oy Ab:lta erilliselvityksen suojaruuvien hankintaa koskien (liite 1). Selvityksen tavoitteena oli varmistua siitä, että muut suojaruuvitilaukset on tehty luotetuilta kauppakumppaneilta, eikä niihin sisälly epäselvyyksiä. Lisäksi selvityksellä haluttiin tarkat tiedot siitä, miten Huoltovarmuuskeskuksessa on tehty kauppatoimia koronaviruksen johdosta syntyneissä poikkeustilanteissa.

Erilliselvityksen keskeisimmät havainnot ovat seuraavat:

- Huoltovarmuuskeskuksella ei ole käytännössä ollut operatiivisia edellytyksiä toimeenpanna asianmukaisesti suojaruuvihankintoja tukipyyntöjen muodostamassa ajallisesti nopeassa ja määrällisesti laajassa mittakaavassa sekä paineistetussa tilanteessa.
- Huoltovarmuuskeskuksen toimiva johto ei ole noudattanut hankintalakia ja on tukipyyntöjä toimeenpannessa poikennut Huoltovarmuuskeskuksen työjärjestyksessä ja taloussäännössä määritellyistä ohjeistuksesta toistuvasti ja merkittävästi
- Huoltovarmuuskeskuksen johdolla, erityisesti hallituksella ei ole ollut suojaimehankinnoissa riittävää näkyvyyttä hankintatoimintaan.
- Vastapuoliriskejä ei ole tarkastettu tarvittavassa laajuudessa vallitsevissa poikkeuksellisissa olosuhteissa.
- Erillistarkastuksessa tarkastettiin yhteensä 15 suomalaista ja 4 ulkomaista sopimuskumppania sekä näiden taustalla toimivat 12 ulkomaista yritystä. Kahdesta ulkomaisesta sopimuskumppanista tuli ilmi sellaisia tietoja, joiden perusteella Huoltovarmuuskeskuksen tulee jatkaa toimittajariskien selvittämistä.

Huoltovarmuuskeskus on toteuttanut seuraavat toimet edellä mainittujen havaintojen ja puutteiden korjaamiseksi:

- Huoltovarmuuskeskuksen hankintaorganisaatiota on vahvistettu 30.3.2020 alkaen työ- ja elinkeinoministeriön, STUKin ja Hanselin asiantuntijoilla sekä Huoltovarmuuskeskuksen sisäisillä järjestelyillä.
- Huoltovarmuuskeskuksen hallitus on 7.4.2020 kokouksessaan päättänyt, että Huoltovarmuuskeskus ostaa välittömästi sisäisen tarkastajan täysipäiväisen palvelun nykyiseltä palveluntarjoajalta (KPMG) tai vastaavalta ja ottaa sisäisen tarkastuksen johtajan sisään organisaatioon toistaiseksi. Sisäisen tarkastuksen johtaja valvoo toimitusjohtajan tukena toimintaa poikkeusoloissa ja kehittää riskienhallinnan menettelyjä toimitusjohtajan tukena tilanteessa, jossa normaalit riskienhallinnan menettelyt eivät ole riittävät.
- Huoltovarmuuskeskuksen hallitus on 7.4.2020 kokouksessaan päättänyt, että Huoltovarmuuskeskus käyttää ulkopuolista asiantuntemusta niin paljon kuin on tarpeellista poikkeuksellisesta tilanteesta johtuviin osaamistarpeisiin. Tämä koskee juridisia palveluja, analyysipalveluja, markkinatietopalveluja, hankintaosaamisen hankkimista ja muita vastaavia osaamiskapeikkoja, joihin liittyvää osaamista voidaan vahvistaa käyttämällä ostopalveluja tai vahvistamalla oman organisaation osaamista muista organisaatioista siirrettyjen työntekijöiden avulla.
- Huoltovarmuuskeskuksen hallitus on päättänyt 11.4.2020 kokouksessaan vapauttaa työvelvoitteesta johtoryhmän jäsenet Asko Harjulan ja Jyrki Hakolan toistaiseksi.
- Huoltovarmuuskeskuksen hallitus on päättänyt 14.4.2020 kokouksessaan vahvistaa tarkennetun hankintaohjeen koronavirustilanteen hankintoihin. Poikkeusoloissa, jolloin riskit ovat erityisen suuret, tulee hankinnoissa kiinnittää tavanomaistakin enemmän huomiota riskien asianmukaiseen hallintaan ja muun muassa tarjoajien taustaselvityksiin sekä Huoltovarmuuskeskuksen sisäisten prosessien läpinäkyvyyteen.

Huoltovarmuuskeskuksen toimitusjohtaja Tomi Lounema on irtisanoutunut tehtävästään 10.4.2020.

Huoltovarmuuskeskuksen hallitus on määrännyt va. toimitusjohtaja Janne Känkäsen ryhtymään seuraaviin toimiin hankintaorganisaation kehittämiseksi ja tehokkaiden kauppatoimien varmistamiseksi:

- Vahvistetaan edelleen Huoltovarmuuskeskuksen hankintaprosessia ja -käytäntöjä vastaamaan tilanteen vaatimaa tasoa.
- Varmistetaan, että organisaatio tekee myös kiireellisissä hankinnoissa riittävän vastapuoliriskiselvityksen tarvittavassa laajuudessa.
- Toteutetaan laajempi ja kattavampi auditointi kauppatoimiin nyt nopealla aikataululla tehtyä erityistarkastusta laajemmin mukaan lukien ilmi tulleet tiedot kahta ulkomaista sopimuskumppania koskien.

Lisäksi huoltovarmuuskeskuksen hallitus toteaa, että koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilan aikana on välttämätöntä pystyä reagoimaan muuttuvaan tilanteeseen nopeasti ja tarvittaessa ottamaan vastaan tehtäviä, jotka eivät normaalioloissa organisaatiolle kuulu.

Poikkeusolot asettavat toimijat poikkeuksellisen paineen alle. Huoltovarmuuskeskuksen henkilöstö on suoriutunut tehtävästä pääsääntöisesti hyvin ja sillä on edellytykset toteuttaa sille määrätty erityistehtävä menestyksekkäästi, kun edellä mainitut riskienhallintaan ja osaamisen vahvistamiseen keskittyvät toimenpiteet on tehty.

Kunnioitavasti
Huoltovarmuuskeskuksen hallitus